

Сучасний ринок вовняних тканин і його регулювання

The results of research of the modern condition of the market woolly fabric and activity state on its regulation are described.

З урахуванням трактувань категорії «ринок», які наведено в літературних джерелах [1—4], сучасний ринок вовняних тканин можна визначити як сферу обміну, де здійснюється рух вовняних тканин від виробника до споживача та задовольняються за допомогою купівлі-продажу індивідуальні та суспільні потреби.

Основними джерелами надходження товарів на ринок, як відомо, є виробництво, система розподілу та імпорту. Оскільки головне з цих джерел — виробництво, формуванню асортименту вовняних тканин на внутрішньому ринку має сприяти, передусім, чітко функціонуюче власне виробництво, яке в змозі забезпечити постачання різноманітної продукції високої якості та конкурентоспроможності. При цьому імпорту, як джерело надходження вовняних тканин, необхідно використовувати лише певною мірою, враховуючи, що він є реальним ваялем державного впливу на товарне наповнення споживчого ринку [3].

Мета даної роботи — висвітлити сучасний стан внутрішнього ринку вовняних тканин та діяльність держави щодо його регулювання.

На жаль, перехід України на початку 1990-х рр. від директивної економіки до нових ринкових відносин супроводжувався суттєвими помилками, які стосувалися, насамперед, лібералізації цін і приватизації та зумовили надзвичайний розмір інфляції у країні, кризу неплатежів, бартер, ухилення підприємств від сплати непосильних податків, переміщення деяких виробників у «тіньовий» сектор [5—7]. Унаслідок цього відбулося обвалене падіння випуску продукції вітчизняними виробниками, а обсяги імпорту вовняних тканин, у тому числі й тимчасово завезених на давальницьких умовах, почали стрімко зростати [8, 9].

Таке становище призвело до того, що останніми роками вітчизняний ринок значною мірою формується завдяки надходженням вовняних тканин з різних країн світу: Італії, Німеччини, Великої Британії, Франції, Росії, Литви, Білорусі та ін. Так, тільки в 2003 р. в Україну з-за кордону їх завезено на суму 62,5 млн. дол. США (за кодами товарної номенклатури ЗЕД 5111-5113), а в першому півріччі 2005 р. — на 53,6 млн. дол. США [10, 11]. Частка тканин іноземного виробництва на вітчизняному ринку значна (близько 70—80%).

Крім того, велика кількість вовняних тканин потрапляє в Україну як неконтрольований імпорту. Спостерігається також навмисне багаторазове заниження постачальниками митної вартості та задекларованих обсягів тканин, що ввозяться з-за кордону. Це спричиняється до збільшення частки дешевих тканин іноземного походження, зниження конкурентоспроможності вітчизняної продукції, звуження ринку збуту текстильних товарів національних виробників [12—14]. До того ж, більшість імпортованих тканин, зокрема, контрабандних та тих, що надходять із порушенням митних правил, мають сумнівну якість, передусім за показниками безпечності, та становлять загрозу здоров'ю споживачів, бо не проходять запроваджений в нашій країні обов'язковий санітарно-епідеміологічний контроль.

Перспективи інтеграції до світового ринкового простору спонукали Україну привести законодавство, що стосується регулювання ринку, у відповідність із міжнародними вимогами. Ще в 1994 р. розпочато переговори

процес щодо вступу України до СОТ і ЄС, членство у яких, як відомо, відбувається за умов приєднання до Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 р. (ГАТТ 1994), яка ставить за мету усунення технічних бар'єрів і дискримінаційного режиму в міжнародній торгівлі.

До речі, інтеграція правил торгівлі текстилем до ГАТТ 1994 здійснювалася згідно з Угодою про текстиль та одяг шляхом узяття зобов'язань країнами—членами СОТ, що зберігали кількісні обмеження щодо імпорту, поступово скасувати їх протягом десятирічного періоду. Зазначена Угода, що діяла у перехідний період, втратила чинність з 1 січня 2005 р. Тепер кількісні обмеження щодо текстилю можна застосовувати тільки згідно з Угодою про захисні заходи і лише після розслідування, яким має бути встановлено, що збільшені обсяги імпорту можуть завдати серйозної шкоди текстильній промисловості країни—члена СОТ.

Вступ України до СОТ відкриває широкі можливості щодо доступу до світового ринку: збільшення обсягів експорту товарів; забезпечення справедливого вирішення торговельних суперечок; введення тимчасових обмежень імпорту у випадку його стрімкого зростання, що може зашкодити вітчизняним виробникам; застосування антидемпінгових заходів як ефективного інструмента боротьби із заниженням цін на імпортовані товари; системної трансформації українського законодавства відповідно до принципів, норм і стандартів СОТ тощо [15, 16].

Так, з прийняттям в 2001 р. законів щодо стандартизації, підтвердження відповідності, акредитації органів з оцінювання відповідності в Україні розпочався новий етап реформування національної системи технічного регулювання, що базується на принципах «нового» і «глобального» підходів, чинних у країнах ЄС. Згідно з принципами «нового» підходу в законодавчо нерегульованій сфері стандарти є добровільними для застосування безпосередньо або завдяки посиланням на них в інших документах і стають обов'язковими лише тоді, якщо це передбачено у технічних регламентах (ТР) або інших нормативно-правових актах, за угоди між зацікавленими сторонами та у разі декларації про відповідність або про постачання сертифікованої продукції [20].

В законодавчо регульованій сфері основними документами, які регламентують обов'язкові до виконання вимоги безпеки продукції для здоров'я й життя людини та навколишнього середовища, запобігання введення в обіг споживачів щодо призначення та безпечності продукції, мають стати нормативно-правові акти — ТР, що є аналогами Директив ЄС.

На сьогодні в Україні ще не розроблено ТР, аналогічний Директиві 1999/178/ЄС щодо текстильної продукції. Проте підготовка робота, яка стосується гармонізації національних стандартів із міжнародними та європейськими, останнім часом провадиться достатньо інтенсивно. Наприклад, в 2004 р. введено у дію державний стандарт на основні вимоги до безпечності текстильних матеріалів і виробів з них, гармонізований з міжнародними стандартами серії Oeko-Tex Standard 100. Крім того, станом на 01.01.2006 р., як засвідчив аналіз [17], із міжнародними та європейськими стандартами гармонізовано 94 національні стандарти на вироби текстильної промисловості,

які в основному встановлюють методи випробувань показників властивостей. Водночас слід зазначити, що неузгодженість стандартизованих вимог до якості продукції з вимогами міжнародного рівня та відсутність стандартів на методи оцінювання деяких характеристик негативно впливає на оцінювання відповідності текстильних матеріалів і виробів з них за існуючими у світі системами (Oeko-Tex, Woolmark тощо).

«Глобальний» підхід до технічного регулювання визначає процедури й умови обов'язкового підтвердження відповідності продукції вимогам, встановленим законодавством. Згідно з принципами цього підходу оцінювання відповідності здійснюється за певними модулями (A, Aa, B, C, D, E, F, G), що встановлені у [18] для різних стадій випуску виробів (проекткування, виготовлення дослідного зразка, установлення виробництва), типу оцінювання (перевірка документації, забезпечення якості, схвалення типу, перевірка продукції) і суб'єкта, який здійснює оцінювання (виробник чи третя сторона). Наслідком оцінювання відповідності має бути декларація про відповідність або сертифікат відповідності та маркування продукції Національним знаком відповідності.

Наприклад, тестування текстильних матеріалів на безпечність згідно з вимогами міжнародного стандарту Oeko-Tex-100, яке можуть виконувати лише акредитовані лабораторії, підтверджується так званим екологічним сертифікатом, що надає право наносити на продукцію маркування: «Confidence in textiles. Tested for harmful substances according to Oeko-Tex Standard 100» («Текстиль, що заслуговує на довіру. Перевірений на вміст шкідливих речовин відповідно до стандарту Oeko-Tex-100»). За допомогою такого сертифіката підприємство-виробник декларує безпечність текстильної продукції, а, наносючи відповідне маркування, інформує про це споживачів. Довіра останніх до сертифікованої продукції, як правило, зростає, а виробник має можливість збільшити збут на внутрішньому й зовнішньому ринках.

Нині принципи «нового» і «глобального» підходів знайшли відображення у Законі України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» [19], згідно з яким виробники та постачальники повинні вводити в обіг текстильну продукцію вітчизняного або іноземного походження, яка є безпечною для життя і здоров'я людини, забезпечує захист національної безпеки, охорону довкілля та природних ресурсів, запобігання недобросовісній конкуренції. Цим Законом внесено також відповідні зміни у [20, 21].

Загальні світові вимоги до системи стандартизації, технічного регулювання та оцінювання відповідності зумовлюють необхідність спрямовувати діяльність України не тільки на гармонізацію національної нормативної документації з європейською та міжнародною, а й на розроблення сучасних методів оцінювання показників якості тканин та організацію дослідних лабораторій, акредитованих на міжнародному рівні на право проведення випробувань та видання сертифікатів відповідності.

Дотепер у нашій країні немає такої лабораторії. Для її створення та акредитації на міжнародному рівні доцільно було б забезпечити державну фінансову підтримку та залучити кошти провідних підприємств текстильної та легкої промисловості, які зацікавлені у цьому.

Окрім заходів нетарифного регулювання ринку (стандарти, сертифікати, квоти, санітарно-епідеміологічний контроль тощо), Україна також застосовує тарифне регулювання ринку вовняних тканин.

На шляху наближення режиму торгівлі до умов системи ГАТТ/СОТ, як відомо, передбачається проходження стадій повного, пільгового, преференційного мита та стадії вільної торгівлі. Нині, згідно з Митним тарифом України, ставка повного ввізного мита на вовняні тканини за кодами 5111 та 5112 становить 10%, за кодом 5113 — 20, пільгова — відповідно 0 та 5%.

Між Європейським Співтовариством та Україною, наприклад, діє Угода про торгівлю текстильною продукцією, згідно з якою з 2001 р. ліквідовано квоти на поставку текстилю до країн ЄС, а наша держава застосовує пільгові ставки ввізного мита на імпорту вовняних тканин. Слід зазначити, що внаслідок таких дій експорт тканин уже в 2002 р. зріс більш, ніж у 2 рази, а в структурі експорту вагома частка припадає на вовняні тканини. Проте того самого року в Україну ввезено тканин майже у 2,5 рази більше, ніж виготовлено.

З вступом України до СОТ прогнозується загострення проблем щодо насичення внутрішнього ринку вовняними тканинами вітчизняного виробництва, незважаючи на те, що очікується зростання експорту текстильних товарів на десятки, а в подальшому — на сотні мільйонів доларів США [15].

Як зазначалося, починаючи з 1990-х рр., вітчизняний ринок та промислові підприємства України потерпають від надмірного імпорту текстильних товарів. Захист внутрішнього ринку від імпортованих поставок, що завдають шкоди національному виробнику, на правових засадах став можливим із прийняттям у лютому 1999 р. Антидемпінгового кодексу України, який ґрунтується на положеннях ГАТТ/СОТ та визначає механізм захисту національного виробника від недобросовісного імпорту, регулює порядок і процедури антидемпінгових, антисубсидійних або спеціальних розслідувань та застосування відповідних заходів (наприклад, у формі мита чи спеціальної квоти).

ВИСНОВКИ

1. Поліпшення ситуації на внутрішньому ринку вовняних тканин за умов розвитку міжнародної торгівлі потребує негайного створення в Україні однакових конкурентних умов для виробів вітчизняних та імпортованих, суттєвого підвищення ефективності боротьби з контрабандою, заниженням митної вартості та задекларованих обсягів тканин, що ввозяться, а також координації дій на міжнародному рівні.

2. В Україні створено законодавче поле, що відповідає нормам міжнародного права та дає змогу вітчизняним виробникам уживати ефективних заходів щодо захисту внутрішнього ринку.

Нині підприємствам, що виготовляють тканини, слід активніше ініціювати антидемпінгові та спеціальні розслідування, тим більш, що в Україні вже є прецедент застосування антидемпінгових заходів щодо захисту виробників штучного хутра та ворсового полотна [11, 22].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. — К.: Ірпінськ: ВТФ «Перун», 2004. — 1440 с.
2. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка. В 4-х т. — М., 2003. — 921 с.
3. Інфраструктура товарного ринку / Під ред. О.О.Шубіна. — К.: НМЦВО МОІН України; Студцентр, 2004. — 816 с.
4. Яковець Ю.Ю. Революція в економіці: ключові проблеми, противореччя, перспективи перестройки. — М.: Економіка, 1990. — 191 с.
5. Іващенко М. Виробництво в Україні товарів народного споживання (Проблеми та можливі шляхи їх розв'язання) // Легка пром-сть. — 1998. — №2. — С. 7—9.
6. Мозер Г. Відродження легкої промисловості — проблема загальнодержавна // Легка пром-сть. — 1998. — №3 — С. 5-6.
7. Черній Ю.В. Основні риси легкої промисловості України в 1999 р. // Легка пром-сть. — 2000. — №2. — С. 3-4.
8. Малиш О. М. Стан легкої промисловості та ринку вовняної продукції в Україні // Маркетинг в Україні. — 2003. — №2. — С. 40—45.
9. Савельєва О.М. Деякі проблеми легкої промисловості України під час вступу до Світової організації торгівлі // Легка пром-сть. — 2002. — №2. — С. 6-7.
10. Відродження легкої промисловості — справа державна // Збірник матеріалів всеукраїнського форуму 6 вересня 2005 року, м. Київ. — К., 2005. — 24 с.
11. Звягінцев Ю. Проблеми питання текстильної галузі України // Легка пром-сть. — 2004. — №1. — С. 6-7.
12. За матеріалами дослідження «Діагностика галузі текстильних виробів та одягу», проведеного проектом БіЗПРО // Легка пром-сть. — 2005. — №4. — С. 35.
13. Народа з питань розвитку легкої промисловості // Легка пром-сть. — 2004. — №2. — С. 7—10.
14. Черній Ю. Легка промисловість України працює для всіх // Легка пром-сть. — 2005. — №2 — С. 5.
15. Моніторинг виконання Програми з підготовки промислових підприємств до роботи в умовах членства України в системі ГАТТ/СОТ на 1999-2005 роки. — Вип. 9. — К.: АТ «УкрІнформ», 2001. — 50 с.
16. Осика С.Г., Пятницький В.Т. Світова організація торгівлі. — К.: «К.І.С.», 2005. — 514 с.
17. Каталог нормативних документів 2006: У 2 тт. — К.: ДП «УкрНДНЦ», 2006. Т. 1. — 327 с.
18. Технічний регламент модулів оцінки відповідності та вимог щодо маркування національним знаком відповідності, які застосовуються в технічних регламентах з підтвердження відповідності, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 7 жовтня 2003 р. №1585 / Технічні регламенти. Збірник нормативно-правових актів. Випуск 1. — К.: Пожінформтехніка, 2004. — С. 6—27.
19. Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності: Закон України від 1 грудня 2005 р. №3164-IV // <http://zakon.rada.gov.ua>.
20. Про стандартизацію: Закон України від 17 травня 2001 р. №2408-III // <http://zakon.rada.gov.ua>.
21. Про підтвердження відповідності: Закон України від 17 травня 2001 р. №2406-III // <http://zakon.rada.gov.ua>.
22. Осика С.Г. Засади та особливості антидемпінгового законодавства України. — К.: Благодійна організація «Центр дослідження СОТ, розвитку торгового права і практики», 2005. — 224 с.

Содержано 02.11.2006

З глибоким сумом сповіщаємо, що 12 грудня 2006 р. на 68 році життя, після тривалої тяжкої хвороби, завершився земний шлях одного з корифеїв текстильної промисловості України — **Віри Миколаївни Хломінік**.

Доля наділила Віру Миколаївну яскравою трудовою біографією і щасливим, проте досить драматичним особистим життям.

Народилася Віра Миколаївна на благодатній землі Полтавщини. В 1971 р., після закінчення Московського текстильного інституту та набуття практичного досвіду роботи на одному з російських текстильних підприємств, повернулася до України на одну з новобудов легкої промисловості — Тернопільський бавовняний комбінат. Зростала разом з підприємством, швидко і впевнено займаючи уже з 1982 р. найвищі керівні посади. За 33 роки роботи на комбінаті Віра Миколаївна стала його технічним керівником, міцним стрижнем і невід'ємним символом. Непересічна особистість Віри Миколаївни Хломінік уособлює окрему епоху розвитку цього підприємства — епоху становлення, напруженої боротьби та незаперечних звершень.

Віру Миколаївну знали й цінували в Україні та далеко за її межами як висококваліфікованого і обдарованого інженера, надійного товариша та всебічно красиву людину. Як талановитому керівнику неодноразово пропонували високі державні посади у Києві та Москві, проте її серце завжди належало Тернопільському бавовняному комбінату.

Цій славній людині хай пухом буде українська земля, а ім'я її згадуватимемо довіку!

Колеги, друзі